

Utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om prioritering av elektronisk delgivning i myndighetsverksamhet

<https://www.lausuntopalvelu.fi/SV/Proposal/Participation?proposalId=c839a803-4cdf-4d29-b911-249178fed2c6&proposalLanguage=9ff64fe9-04da-4471-9f0c-3f2016e71b4f>

SAMS -Samarbetsförbundet kring funktionshinder tackar för möjligheten att avge utlåtande. SAMS främjar jämlikhet och delaktighet för svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning och erfarenhet av psykisk ohälsa.

Målet med propositionen är att myndigheternas delgivningar i första hand ska sändas elektroniskt till de förvaltningskunder som har möjlighet att ta emot elektronisk delgivning. Genom propositionen eftersträvas att medborgarna ska kunna uträtta ärenden smidigare och oberoende av plats och dessutom att myndighetsförfarandena ska bli effektivare och produktiviteten bättre. SAMS vill särskilt uttrycka oro för förverkligandet av rättigheterna och de jämlika möjligheterna för personer med olika funktionsnedsättningar. SAMS betonat att det är viktigt att i den fortsatta beredningen noggrannare bedöma om de föreslagna förändringarna i propositionen i tillräcklig mån försäkrar jämlika förutsättningar för personer med funktionsnedsättning att använda sig av de digitala tjänsterna samt att noggrant bedöma om målgruppens specialbehov har beaktats tillräckligt i beredningen.

Suomi.fi-webbtjänsten är inte för tillfället till alla delar är fullt tillgänglig på det sätt som föreskrivs i EU:s första tillgänglighetsdirektiv, vilket utgör ett problem för till exempel personer med betydande och bestående synnedsättningar. I propositionen framgår inte heller tydligt hur det framöver är tänkt att en förordnad intressebevakare eller en fastställd intressebevakningsfullmaktshavare ska ges rätt att ta emot myndighetsmeddelanden som faller inom ramen för deras uppdrag, vilket utgör problem bland annat personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Språkliga rättigheter

I propositionen kapitel 4.2.2.3 står det att inga ändringar i tillämpningsområdet för språklagen eller samiska språklagen och inte heller bestämmelser om inskränkning av medborgarnas språkliga rättigheter görs. Således försämrar ändringarna enligt propositionen inte formellt medborgarnas språkliga rättigheter. I propositionen konstateras ändå att om utbudet i tjänsten Suomi.fi meddelanden är bristfälligt på olika språk kan detta de facto försämrat tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna.

SAMS vill understryka att trygga de språkliga rättigheterna enbart på en formell nivå inte räcker till för att försäkra rättssäkerheten på jämlika grunder för den svenskspråkiga befolkningen. Språklig kvalitet är en förutsättning för jämlik tillgång till information. Därför måste alla språkversioner vara både uppdaterade och skrivna på ett korrekt och tydligt språk. Där till betonar SAMS även vikten av satsningar på användningen av ett så lättläst språk som möjligt, så att även personer med till exempel kommunikationssvårigheter eller lässvårigheter ska kunna ta till sig innehållet i tjänsten.

Rättssäkerhet

Personer med funktionsnedsättning har ofta mycket kontakt med olika myndigheter. Målgruppen får bland annat olika servicebeslut som kan gälla exempelvis funktionshindersservice. Det här är beslut som kan behövas överklagas till domstol, vilket kräver ett snabbt reagerande, på grund av korta tidsfrister. Det är viktigt att man redan i lagberedningsskedet fäster uppmärksamhet vid att de föreslagna ändringarna inte påverkar rättssäkerheten för personer med funktionsnedsättning negativt. Eftersom personer med funktionsnedsättning i hög grad påverkas av de föreslagna ändringarna i propositionen är det avgörande att deras specifika behov och intressen tillgodoses redan i beredningen och från det att lagändringen träder i kraft. SAMS vill påminna om diskrimineringslagen (1325/2014) och särskilt att dess 15 § om plikten att göra rimliga anpassningar för att likabehandling för personer med funktionsnedsättning avseende myndigheternas tjänster bör förverkligas.

Delgivning på myndighetsinitiativ

I propositionen föreslås det att om en person använder Suomi.fi-identifikation en enda gång till exempel för att identifiera sig i MinSkatt eller MittKanta, så leder det till att ett konto skapas för personen i tjänsten Suomi.fi-meddelanden på myndighetsinitiativ. SAMS har reservationer mot att Suomi.fi-meddelandetjänsten automatiskt ska aktiveras för alla medborgare utan att först bedöma deras förutsättningar och möjligheter att använda tjänsten. Vi vill betona att det föreslagna myndighetsinitiativet inte i tillräcklig utsträckning säkerställer att alla individer har likvärdiga förutsättningar att använda tjänsten och därmed ta del av delgivning. Det är viktigt att användare av offentliga tjänster har tydliga alternativ då det gäller former av delgivning.

SAMS vill framhålla att exempelvis en funktionsnedsättning eller ålderdom kan påverka en persons förmåga att använda, förstå eller ha tillgång till behövlig teknik. Även en persons socioekonomiska ställning, då i avseende att en person kan ha sämre tillgång till tekniska apparater, kan påverka möjligheten att ta del av delgivning. Med tanke på detta finns det en risk att det föreslagna myndighetsinitiativet lägger ett för stort ansvar på individen att själv hålla sig informerad om delgivning som berör hen. Det kan särskilt leda till problem i fall där delgivningen gäller ett ärende som förutsätter att individen agerar. Att en person kan använda en digital tjänst innebär dessutom inte automatiskt att hen har förmåga att använda andra digitala tjänster. Dessutom vill SAMS framhålla att Suomi.fi-webbtjänsten inte för tillfället till alla delar är fullt tillgänglig på det sätt som föreskrivs i EU:s första tillgänglighetsdirektiv, vilket utgör ett problem för till exempel personer med betydande och bestående synnedsättningar.

I propositionen framgår det inte tydligt hur det framöver är tänkt att en förordnad intressebevakare eller en fastställd intressebevakningsfullmaktshavare ska ges rätt att ta emot myndighetsmeddelanden som faller inom ramen för deras uppdrag. SAMS betonar att detta rättsläge bör klargöras i den fortsatta beredningen.

Enligt kreditinstitutslagen (610/2014) har alla rätt till ett betalkort och nätbankskoder. I praktiken har dock banker vägrat bevilja nätbankskoder till personer med intellektuell funktionsnedsättning, med hänvisning till att dessa personer behöver stöd från en annan individ för att kunna använda tjänsterna. För många personer med intellektuell funktionsnedsättning är det i praktiken anhöriga – ofta äldre föräldrar – som ansvarar för att sköta vardagliga ärenden, i egenskap av intressebevakare. Det är avgörande att lagstiftningen tydligt reglerar intressebevakarens rätt att ta emot och hantera myndighetsmeddelanden för den person de företräder.

Enligt propositionen ska risken för negativa konsekvenser för likabehandling motverkas genom att det ges möjlighet att avstå från att använda tjänsten. SAMS ser positivt på att det erbjuds alternativ, men uttrycker samtidigt oro för att inte alla inom vår målgrupp i praktiken kommer att kunna följa med i den föreslagna förändringen och dess konsekvenser.

Artikel 9 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning fastslår att personer med funktionsnedsättning har rätt till det stöd de behöver. Därför understryker SAMS vikten av att det finns tillräckliga resurser för att stöda dem som inte har jämlika förutsättningar att använda digitala tjänster. SAMS betonar även vikten av tillgängliga lösningar, så att möjligheten att avstå från att använda tjänsten inte enbart erbjuds digitalt, utan även genom andra kontaktvägar såsom brev, telefon eller personliga möten. Det mest grundläggande är att alla ska ha möjlighet att ta del av viktig information som rör dem själva. Ingen ska gå miste om sådan information på grund av exempelvis en funktionsnedsättning, hög ålder eller socioekonomiska faktorer.

Det är därför av yttersta vikt att information om förändringar kommuniceras tydligt och på ett sätt som är tillgänglig för alla. Även stödtjänster för att använda delgivning via Suomi.fi-tjänsten, eller för att avsäga sig användningen bör vara lättillgängliga för alla, också på svenska. Det offentliga har ett ansvar att säkerställa att Suomi.fi-webbtjänsten är fullt tillgänglig på både finska och svenska, i enlighet med kraven i EU:s första tillgänglighetsdirektiv.

Marica Nordman/jurist